

ДЕЯКІ ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ГАРАНТІЙ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ ВІДНОСНО АДВОКАТА

SOME PRACTICAL PROBLEMS OF THE IMPLEMENTATION OF GUARANTEES OF ADVOCACY IN THE CONTEXT OF THE SEARCH FOR A LAWYER

Заборовський В.В.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Ужгородського національного університету*

У статті досліджується правова природа гарантій адвокатської діяльності, що забезпечують врахування особливого статусу адвоката під час проведення обшуку відносно нього. Робиться висновок, що українське законодавство в даній сфері в цілому відповідає традиціям європейських країн та практиці Європейського суду з прав людини, але наявність суттєвих неточностей та прогалів, а також фактична відсутність у КПК України положень про особливості проведення такої слідчої дії відносно адвоката жодним чином не сприяють належному та однаковому застосуванню законодавства щодо дотримання вказаних гарантій.

Ключові слова: адвокат, гарантії діяльності адвоката, адвокатська таємниця, обшук адвоката.

В статье исследуется правовая природа гарантий адвокатской деятельности, которые обеспечивают учет особого статуса адвоката при проведении обыска в отношении него. Делается вывод, что украинское законодательство в данной сфере в целом соответствует традициям европейских стран и практике Европейского суда по правам человека, но наличие существенных неточностей и пробелов, а также фактическое отсутствие в УПК Украины положений об особенностях такого следственного действия в отношении адвоката никоим образом не способствуют надлежащему и единообразному применению законодательства по соблюдению указанных гарантий.

Ключевые слова: адвокат, гарантии деятельности адвоката, адвокатская тайна, обыск адвоката.

In this paper, author an analysis the legal nature of the guarantees of advocacy, which ensure that the special status of an lawyer is taken into account when conducting a search against him. It is concluded that the Ukrainian legislation in this area as a whole is consistent with the traditions of European countries and the practice of the European Court of Human Rights, but the existence of significant inaccuracies and gaps, as well as the fact that in the Ukrainian Criminal Procedure Code provisions on the specifics of such an investigative action against a lawyer are in no way promote the proper and uniform application of legislation to comply with these guarantees.

Key words: lawyer. guarantees of the activities of a lawyer, a lawyer's secret, search of a lawyer.

Постановка проблеми. Закріпивши за адвокатом обов'язок щодо надання правничої (правової) допомоги на професійній основі, держава повинна забезпечувати його й відповідним комплексом насамперед гарантій, який повинен бути достатнім для належного надання такої допомоги. Незважаючи на те, що саме на адвоката покладається виконання обов'язку стосовно відстоювання прав та законних інтересів інших осіб, на жаль, й відносно нього вчиняються діяння, зокрема зі сторони органів держави, які свідчать про порушення його професійних прав та гарантій здійснення адвокатської діяльності. Актуальність теми дослідження проявляється в тому, що на законодавчому рівні за адвокатом закріплюється значне коло гарантій здійснення його професійної діяльності, але відсутність належного механізму реалізації багатьох з них, фактично вказує на їх декларативність. Не є виключення в цьому випадку правове регулювання і сукупності таких гарантій адвокатської діяльності, які забезпечують особливий порядок проведення такої слідчої дії як обшук стосовно адвоката.

Аналіз наукових публікацій. Дослідження правової природи гарантій професійної діяльності адвоката, зокрема й тих, які забезпечують врахування особливого його статусу під час проведення

відносно нього обшуку, було предметом досліджень ряду науковців. Серед вчених, які досліджували окремі аспекти даної проблеми, доцільно виокремити праці Ю.М. Бисаги, О. Бутовченко, А.В. Рагуліна, М.А. Погорецького, М.М. Погорецького, З. Ромовскої, А.М. Скрябіна, А.М. Титова, В.М. Трофименко та інших. Разом із тим і сьогодні залишається достатня кількість дискусійних питань у даній сфері.

Метою даної статті є розкриття практичних проблем реалізації гарантій адвокатської діяльності в контексті проведення обшуку відносно адвоката. Основними завданнями автор ставить перед собою: розкрити погляди науковців, що пов'язані з визначенням правової природи гарантії адвокатської діяльності, які забезпечують врахування особливого статусу адвоката під час проведення обшуку відносно нього; проаналізувати нормативне регулювання таких гарантій за законодавством України та зарубіжних країн, а також у відповідності до міжнародних стандартів адвокатської професії та практики Європейського суду з прав людини; на основі проведеного аналізу виявити недоліки та прогалини в правовому регулюванні механізму реалізації вказаних гарантій.

Виклад основного матеріалу. Розкриваючи питання про структуру правового статусу адвоката,

поряд із дослідженням сутності таких елементів його статусу, як права [1; 2], обов'язки [3; 4] та відповідальність [5; 6; 7], предметом наших наукових досліджень були і питання, що пов'язані як із загальними положеннями визначення сутності гарантій здійснення адвокатської діяльності [8, с. 477–486; 9], так й ті, що стосуються проблеми реалізації окремих їх видів [10; 11; 12; 13].

Серед гарантій професійної діяльності адвоката важливе місце займає особливий порядок проведення стосовно адвоката оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій та заборона проведення огляду, розголошення, витребування чи вилучення документів, пов'язаних із здійсненням адвокатської діяльності (п. 3 і 4 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [14]). Найтісніший взаємозв'язок між цими гарантіями простежується під час проведення такої слідчої дії як обшук адвоката та житла, іншого володіння адвоката, приміщень, де він здійснює адвокатську діяльність.

Наявність гарантії, яка передбачена п. 4 ч. 1 ст. 23 Закону, не вказує на те, що вона «фактично заперечує й можливість проведення обшуку» [15, с. 67], оскільки, з одного боку, у вказаних приміщеннях можуть бути й матеріали, які не пов'язані із здійсненням адвокатом своєї професійної діяльності (але мають значення для справи), а з іншого – встановлення абсолютної заборони на проведення обшуку таких приміщень має шанс перетворити їх «на «кримінальні об'єкти», недосяжні закону» [16, с. 86], де б могла приховуватися «від можливого розголошення будь-яка інформація, у тому числі про кримінально-карані дії» [17, с. 58]. У даному випадку на увагу заслуговує положення проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»» [18] (п. 4 ч. 1 ст. 24), який підготовлений Робочою групою з реформування законодавства про адвокатуру та безоплатну правову допомогу Ради з питань судової реформи при Президентові України, згідно з яким забороняється проникнення в житло або інше володіння адвоката, приміщення, в якому знаходиться робоче місце адвоката, проведення в них огляду, обшуку чи інших слідчих (розшукових) дій, а також проведення особистого обшуку адвоката, огляду, витребування чи вилучення речей та документів адвоката, крім випадків, коли такі дії здійснюються в межах кримінального провадження, в якому адвокату вручена підозра у вчиненні злочину.

Ми виходимо з можливості проведення такого обшуку, але дана слідча дія повинна бути проведена у винятковому випадку. На її особливість неодноразово звертав увагу ЄСПЛ, вказуючи, що посягання на професійну таємницю адвоката може мати наслідки при здійсненні правосуддя і тим самим порушувати право на справедливий суд (п. 37 Рішення по справі «Німітц проти Німеччини» [19]); обшук приміщення адвокатів повинен підлягати особливо ретельному розгляду (п. 62 Рішення по справі «Головань проти України») [20]; такі заходи можуть бути визнані «необхідними в демократичному суспільстві» лише

за умови наявності в національному законодавстві ефективних гарантій проти зловживань і сваволі, і за умови їх дотримання в конкретній справі (п. 31 Рішення по справі «Колесніченко проти Росії» [21]), а також у випадку коли немає ніяких інших способів, знайти доказ того чи іншого факту, крім як провести обшук у адвоката (п. 56 Рішення по справі «Ромен і Шміт проти Люксембургу» [22]).

В українському законодавстві гарантії збереження адвокатської таємниці при проведенні такого обшуку передбачені й іншими нормами законодавства, а саме ч. 6 ст. 46 та ст. 161 КПК України. Слід звернути увагу на те, що речі та документи, які передбачені в ст. 161 Кодексу, не належать до тих, що містять охоронювану законом таємницю (ст. 162), але це не означає «традиційної для нашого законодавства плутанини» [23, с. 10], а вказує на необхідність сприйняття їх як таких, до яких заборонено доступ в будь-якому випадку. Крім цього, необхідно врахувати і положення ч. 6 ст. 290 КПК України.

Під час дослідження сутності такої слідчої дії дискусійними залишаються й питання щодо особливостей проведення обшуку у невідкладних випадках (ч. 3 ст. 233 КПК України), а також якщо його об'єктом є відомості, які не мають жодного відношення до професійної діяльності адвоката. Щодо першого випадку, який сприймається як «найбільш яскраве» [24, с. 33], порушення гарантій адвокатської діяльності, то вважаємо за необхідне виходити з того, що п. 3 ч. 1 ст. 23 Закону в імперативній формі вказує на необхідність судового рішення як підстави проведення обшуку, без жодної вказівки на наявність будь-яких винятків. Щодо другого випадку показовою є судова практика, яка виходить із того, що «ані КПК, ані Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» не визначають зв'язок між обшуком адвоката і його адвокатською діяльністю як обов'язкову умову подання відповідного клопотання» [1037]. Але задля уникнення неоднакового застосування законодавства вважаємо за необхідне на законодавчому рівні закріпити норми, які б визначали необхідність дотримання гарантій адвокатської діяльності у вказаних випадках.

Специфіка проведення обшуку відносно адвоката визначається, зокрема, і ч. 2 ст. 23 Закону, положення якої, з одного боку, містять недолік щодо вказівки на можливість тимчасового доступу до речей і документів адвоката (певним чином суперечить ст. 161 КПК України), а з іншого – вимогу щодо необхідності зазначення слідчим суддею, судом у своєму рішенні про проведення такої слідчої дії, переліку речей, документів, що планується відшукати, виявити чи вилучити є однією з гарантій забезпечення додержання адвокатської таємниці. Відсутність такого переліку, як зазначається в рішенні ЄСПЛ у справі «Колесніченко проти Росії» (п. 33) [21], свідчить про наявність у слідчого необмежених повноважень у визначенні того, які документи «представляють інтерес» для розслідування у кримінальній справі. Подібна позиція відтворена й в інших рішеннях

цього Суду, зокрема в справі «Смірнов проти Росії» (п. 48) [26], «Ромен і Шміт проти Люксембургу» (п. 70) [22], «Манчевські проти Молдови» (п. 47-48) [27], «Андре і інший проти Франції» (п. 45) [28]. Заслугує на увагу й досвід зарубіжних країн, враховуючи спрямованість на додаткове гарантування збереження адвокатської таємниці під час проведення обшуку відносно адвоката. Так, вилучені в австрійських адвокатів документи передаються до суду, де судді в складі трьох осіб перевіряють їх конфіденційність [29, с. 121], тоді як проведення обшуку в приміщенні французького або албанського адвоката здійснюється особисто суддею (ст. 56-1 КПК Франції [30] та ч. 3 ст. 52 КПК Республіки Албанія [31]). На жаль, положення вказаної гарантії професійної діяльності адвоката не завжди дотримується в практичній діяльності слідчого судді під час постановлення відповідної ухвали [32, с. 4].

Стосовно реалізації таких гарантій збереження адвокатської таємниці заслуговують на увагу позиції науковців, які вказують на необхідність здійснення адвокатом належного діловодства [33, с. 298] та формування адвокатського досьє [34]. З необхідності ведення захисником у кожному кримінальному провадженні адвокатського досьє виходять і Стандарти якості надання безоплатної вторинної правової допомоги в кримінальному процесі [35] та Стандарти якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у цивільному, адміністративному процесах та представництва у кримінальному процесі [36].

Розглядаючи питання стосовно професійних гарантій адвоката в контексті проведення такої слідчої дії, як обшук, заслуговує на увагу й положення вже згаданого проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»» [18] (ч. 7 ст. 24), підготовленого Робочою групою з реформування законодавства про адвокатуру та безоплатну правову, за яким відомості, предмети (речі) та документи, отримані в ході здійснення заходів забезпечення кримінального провадження, оперативно-розшукових заходів або слідчих (розшукових) дій стосовно адвоката, не можуть бути використані в якості доказів обвинувачення щодо його клієнта. У той же час зазначається, що вказані заборони не стосуються знаряддя (засобів) злочину, а також предметів (речей), заборонених до обігу, або обіг яких обмежений у відповідності до законодавства України.

Однією з основних гарантій збереження адвокатської таємниці під час проведення вказаної слідчої дії відносно адвоката є закріплення норми про необхідність присутності представника ради адвокатів регіону, крім випадків його неявки за умови завчасного повідомлення ради адвокатів регіону (ч. 2 ст. 23 Закону).

Така норма українського законодавства відповідає законодавству ряду європейських країн та практиці Європейського суду з прав людини. Зокрема, ст. 20 Кодексу етики адвокатів Польщі (Збірка правил з питань адвокатської етики і гідності про-

фесії) [37] передбачає, що у випадку здійснення обшуку в приміщенні, де адвокат здійснює свою професійну діяльність або ж у приватному помешканні адвоката, він повинен вимагати присутності представника колегії адвокатів. Заслугує на увагу й ст. 56-1 Кримінально-процесуального кодексу Франції [30], де зазначається, що обшуки в офісі адвоката або в його будинку можуть бути зроблені тільки мировим суддею і в присутності президента колегії адвокатів або його представника, на підставі письмового та обґрунтованого рішення судді. З необхідності участі президента або представника Ради адвокатів під час проведення такої слідчої дії виходить й Кримінально-процесуальний кодекс Італії (ч. 3 ст. 103 Кодексу) [38].

Для забезпечення участі такого представника службова особа, яка проводить відповідну слідчу дію, завчасно повідомляє про це раду адвокатів регіону за місцем її проведення. На жаль, чинне законодавство не визначає ані строку, ані порядку такого повідомлення, внаслідок чого вказані службова особа, отримує «практичну можливість обходити ці гарантії адвокатської діяльності» [39, с. 44]. Зокрема, такий приклад наведено Звіті про порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності в Україні (2013-2016 роки) [40], де вказується, що Рада адвокатів м. Києва про проведення обшуку була повідомлена за 8 хвилин до його початку. Ми піддаємо сумніву необхідність такого повідомлення не менш ніж за добу до призначеного часу [41, с. 154] та обов'язково у письмовій формі [39, с. 45], оскільки вона певною мірою може зашкодити процесуальній меті проведення такої слідчої дії як обшук, а вважаємо за можливе використати положення Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги [42].

Наявний недолік і у визначенні повноважень згаданого представника ради адвокатів регіону, оскільки більшість із них відтворені не у положеннях Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», а в Порядку дій з питань забезпечення гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних і соціальних прав адвокатів [43]. Внаслідок цього існують непоодинокі випадки, коли слідчі чи інші службові особи, як зазначають науковці [44, с. 11], не завжди адекватно реагують на зауваження такого представника з приводу законності проведення відповідної процесуальної дії (зокрема, стосовно реалізації повноваження щодо опечатування доступу до приміщення, речей тощо). Враховуючи вказане, а також необхідність наділення такого представника повноваженнями, які б надали йому можливість запобігти втручанням в адвокатську таємницю [20], вважаємо за необхідне всі його ключові повноваження відтворити в положеннях і згаданого Закону, і КПК України.

Висновки. На підставі вищевикладеного можна дійти до висновку, що українське законодавство у сфері забезпечення гарантій адвокатської діяльності під час проведення обшуку чи огляду житла, іншого володіння адвоката, приміщень, де він здійснює адвокатську діяльність, у цілому відповідає

традиціям європейських країн та практиці Європейського суду з прав людини (зокрема, щодо присутності представника ради адвокатів регіону та зазначення в ухвалі суду переліку речей, документів, що планується відшукати, виявити чи вилучити під час проведення такої слідчої дії). Проте наявність су-

тевих неточностей та прогалин, а також фактична відсутність в КПК України положень про особливості проведення такої слідчої дії відносно адвоката жодним чином не сприяють належному та однаковому застосуванню законодавства щодо дотримання гарантій збереження адвокатської таємниці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Заборовський В.В. Проблемні аспекти реалізації адвокатом права на запит. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2011. Вип. 17. С. 103.
2. Заборовський В.В. Право адвоката на опитування осіб за їх згодою в якості одного з основних професійних прав адвоката. Порівняльно-аналітичне право. 2016. № 3. С. 214-217. URL: http://pap.in.ua/3_2016/62.pdf (дата звернення: 25.05.2018).
3. Заборовський В.В., Бисага Ю.М. Професійні обов'язки як необхідний елемент структури правового статусу адвоката. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2017. Вип. 45. Т. 2. С. 144-151.
4. Заборовський В.В. Уникнення конфлікту інтересів в якості професійного обов'язку адвоката. Innovative research of legal regulation of public administration: International Scientific Conference (Lublin (Republic of Poland), 16-17 June 2017). Lubline: Fundacja Instytut Spraw Administracji Publicznej, 2017. P. 11-15.
5. Заборовський В.В. Дисциплінарна відповідальність адвоката: поняття та види. Порівняльно-аналітичне право. 2014. № 4. С. 92. URL: http://pap.in.ua/4_2014/4_2014.pdf (дата звернення: 25.05.2018).
6. Заборовський В.В. Страхування цивільно-правової відповідальності адвокатів в Україні: обов'язкове чи добровільне? Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2017. Вип. 43. Т. 2. С. 194.
7. Заборовський В.В. Некоторые проблемные аспекты привлечения адвоката к уголовной ответственности за совершение им преступлений в соответствии с украинским законодательством. Алтайский юридический вестник. 2017. № 3 (19). С. 83-88.
8. Заборовський В.В. Правовий статус адвоката в умовах становлення незалежної адвокатури України: монографія. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 900 с.
9. Заборовський В.В. Деякі проблемні аспекти забезпечення матеріально-правових та процесуально-правових засобів реалізації гарантій професійної діяльності адвоката. Urgent problems of law on the modern stage of statehood development: International research and practice conference (Lublin (Republic of Poland), October 20-21, 2017). Lublin: Izdawnictwo «Baltija Publishing, 2017. P. 101.
10. Заборовський В.В., Булеца С.Б., Манзюк В.В. Індемнітет адвоката як одна з основних гарантій адвокатської діяльності. Порівняльно-аналітичне право. 2016. № 4. С. 287-291. URL: http://pap.in.ua/4_2016/86.pdf (дата звернення: 25.05.2018).
11. Заборовський В.В. Правова природа гарантій, що пов'язані з кримінальним переслідуванням адвоката. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2017. Вип. 47. Т. 3. С. 141-144.
12. Заборовський В.В. Гарантії безпеки як одні з основних у забезпеченні професійної діяльності адвоката. Priority a strategie pre rozvoj právnej vedy vo svete vedy: zborník príspevkov z Medzinárodná vedecko-praktická konferencia (Sládkovičovo (Slovak Republic), 28-29 októbra 2016). Sládkovičovo: Vysoká škola Danubius, 2016. P. 192-195.
13. Заборовський В.В. Деякі проблемні питання забезпечення реалізації свідоцького імунітету адвоката як гарантії його професійної діяльності // Актуальні проблеми адвокатури: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Харків, 14 грудня 2017 р.) / редкол.: Л.М. Москвич та ін. Т. 1. Х.: Вид-во «Юрайт», 2018. С. 27-30.
14. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 р. № 5076-VI. Офіційний вісник України. 2012. № 62. Ст. 17.
15. Цимбал-Семенчук І.Ю. Механізм забезпечення адвокатської таємниці. Право і суспільство. 2014. № 5.2. С. 65-69.
16. Титов А.М. До питання про гарантії адвокатської діяльності. Матеріали VII звітної науково-практичної конференції науково-педагогічних працівників, курсантів і студентів Кримського юридичного інституту Національного університету внутрішніх справ: у 2 ч. Сімферополь: Ельніо, 2005. Ч. 1. С. 83-90.
17. Ромовська З. Закон України «Про адвокатуру» – ремонт чи повна реконструкція? Право України. 2000. № 11. С. 56-59.
18. Порівняльна таблиця до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», підготовленого Робочою групою з реформування законодавства про адвокатуру та безоплатну правову допомогу при Раді з питань судової реформи. URL: <http://jrc.org.ua/upload/steps/bdc5610fac7309ca8aab48f0c1a531de.pdf> (дата звернення: 25.05.2018).
19. Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Niemietz v. Germany» on December 16, 1992 (Application № 13710/88). URL: <http://www.echr.europa.org/doc/2461421/2461421.html> (дата звернення: 25.05.2018).
20. Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Golovan v. Ukraine» on July 05, 2012 (Application № 41716/06). URL: http://www.golovan.com.ua/fileadmin/Blog/CASE_OF_GOLOVAN_v_UKRAINE.pdf (дата звернення: 25.05.2018).
21. Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Kolesnichenko v. Russia» on April 09, 2009 (Application № 19856/04). URL: <http://demo.eurocases.eu/Doc/CourtAct/4541957/11> (дата звернення: 25.05.2018).
22. Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Roemen and Schmit v. Luxembourg» on February 25, 2003 (Application № 51772/99). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60958> (дата звернення: 25.05.2018).
23. Теньков С. Порушення адвокатської таємниці: якщо дуже потрібно, то можна ... Юридичний вісник України. 2013. № 46. С. 10.
24. Рагулин А.В. Противоречия между законодательством об адвокатуре и уголовно-процессуальным законодательством России в части регламентации профессиональных прав адвоката-защитника и их преодоление. Евразийская адвокатура. 2014. Вып. 2(9). С. 31-47.
25. Узагальнення судової практики щодо розгляду слідчим суддею клопотань про надання дозволу на проведення обшуку житла чи іншого володіння особи (витяг). Часопис цивільного і кримінального судочинства. 2015. № 1. С. 81-104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chcks_2015_1_6 (дата звернення: 25.05.2018).
26. Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Smirnov v. Russia» on June 7, 2007 (Application № 71362/01). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-80953> (дата звернення: 25.05.2018).

27. Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Mancevschi v. Moldova» on October 7, 2008 (Application № 33066/04). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-88719> (дата звернення: 25.05.2018).
28. Judgment of the European Court of Human Rights in the case «André and another v. France» on July 24, 2008 (Application № 18603/03). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-87938> (дата звернення: 25.05.2018).
29. Андрощук А. Професія юриста в країнах Європейського Союзу. Юридичний журнал. 2011. № 2. С. 118-130.
30. Code de procédure pénale: Le décret du 6 août 1959. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGI-TEXT000006071154> (дата звернення: 25.05.2018).
31. Kodi i Procedurës Penale të Republikës së Shqipërisë nga 21.03.1995 № 7905. URL: http://www.pp.gov.al/web/kodi_i_procedures_penale_perditesuar_1050.pdf (дата звернення: 25.05.2018).
32. Про стан дотримання гарантій адвокатської діяльності в Україні: аналітична довідка підготовлена Комітетом захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності НААУ. 2017. 19 с. URL: http://unba.org.ua/assets/uploads/e698546cb94f12eaff62_file.pdf (дата звернення: 25.05.2018).
33. Трофименко В.М. До питання щодо механізмів забезпечення адвокатської таємниці в кримінальному процесі. Університетські наукові записки. 2011. № 3. С. 294–299. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2011_3_43 (дата звернення: 25.05.2018).
34. Бутовченко Е. Адвокат с гарантией. Закон і Бізнес. 2016. Вып. 8 (1254). URL: http://zib.com.ua/ru/121805_zaparushenie_prav_zaschitnika_mogut_vvesti_ugolovnyy_otvet.html (дата звернення: 25.05.2018).
35. Про затвердження стандартів якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальному процесі: Наказ Міністерства юстиції України від 25 лютого 2014 року № 386/5. Офіційний вісник України. 2014. № 20. Ст. 253.
36. Про затвердження стандартів якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у цивільному, адміністративному процесах та представництва у кримінальному процесі: Наказ Міністерства юстиції України від 21 грудня 2017 року № 4125/5. Офіційний вісник України. 2017. № 101. Ст. 132.
37. Zbiór Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (Kodeksu Etyki Adwokackiej): uchwała Naczelnej Rady Adwokackiej z 19 listopada 2011 r. № 52/2011. URL: http://www.nra.pl/dokumenty/Kodeks_Etyki_Adwokackiej_tekst_jednolity.pdf (дата звернення: 25.05.2018).
38. Codice di Procedura Penale: Decreto del Presidente della Repubblica 22 settembre 1988 № 447. URL: <http://www.anpsvicenza.it/NORMATIVE/ CPP.pdf> (дата звернення: 25.05.2018).
39. Скрябин А.Н. Особенности проведения следственных действий и мер обеспечения уголовного производства в отношении адвоката по законодательству Украины. Евразийская адвокатура. 2015. Вып. 1(14). С. 41–46.
40. Звіт про порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності в Україні (2013-2016 роки), затверджений рішенням РАУ від 26 лютого 2016 року № 2. URL: <http://unba.org.ua/assets/uploads/news/publikacij/buklet-zvit-porushennya.pdf> (дата звернення: 25.05.2018).
41. Афанасієв Р.В. Проблеми правового регулювання окремих гарантій адвокатської діяльності. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2014. Вип. 24. Т. 4. С. 151–155.
42. Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 року № 1363. Офіційний вісник України. 2011. № 101. Ст. 63.
43. Порядок дій з питань забезпечення гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних і соціальних прав адвокатів, затверджений рішенням РАУ від 27 липня 2013 року № 183. URL: https://kmdka.com/sites/default/files/files/poryadok_reaguvannya_10.04.2013-1.pdf (дата звернення: 25.05.2018).
44. Погорецький М.А., Погорецький М.М. Кримінальні процесуальні гарантії адвокатської таємниці під час проведення обшуку: проблемні питання // Адвокатура: минуле та сучасність: матеріали V Міжнародної наукової конференції (м. Одеса, 14 листопада 2015 р.). Одеса: Юрид. літ-ра, 2015. С. 7–12.